

Motion till riksdagen 2018/19:48

av Mia Sydow Mölleby m.fl. (V)

med anledning av prop. 2017/18:287 Ändringar i regleringen för Sametinget och sametingsvalet

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag som innebär att Sametinget ska förordna sin ordförande och tillkännager detta för regeringen.

Inledning

Sverige erkände samerna som urfolk 1977. Enligt folkrätten har urfolk särskilda rättigheter utöver de rättigheter som följer av ställningen som nationell minoritet. Det handlar om rätt till självbestämmande och rätt till de landområden de traditionellt bebor. Samerna bor i Ryssland, Finland, Norge och Sverige. Detta stora landområde kallas för Sápmi. Sápmi breder ut sig över hela den norra delen av Nordkalotten, från ryska Kolahalvön i öster till svenska landskapet Dalarna i söder. Forskning visar att samerna har en lång sammanhängande historisk anknytning till de områden där de bedrivit sin näring och utvecklat sin kultur. De fanns i Sápmi långt innan nationsgränserna upprättades. Svenska statens behandling av samerna och samiska frågor är dessvärre en mörk historia. Från det att den svenska majoritetsbefolkningen började befolka och bruka marken i de inre delarna av Norrland, i strid med den s.k. lappkodicillen från 1751 som reglerade den gränsöverskridande renskötseln och gav samerna rätt att fritt röra sig över gränsen, försvårades samernas möjligheter att använda marken för renbete, jakt och fiske. Samer har också använts för tvångsarbete och de har tvångsförflyttats.

Samers rättigheter har stärkts de senaste decennierna, men de övergrepp och den diskriminering som svenska staten har utsatt samer för och som fortfarande pågår på många plan är ofta okänd för både beslutsfattare och allmänhet. Internationella organ som FN och Europarådet påtalar återkommande brister i hur Sverige respekterar samers rättigheter som urfolk och hur diskriminering påverkar samers situation. FN:s generalförsamling antog 2007 en urfolksdeklaration. Detta kan ses som en historisk milstolpe i kampen för erkännandet av urfolkens mänskliga rättigheter och

grundläggande friheter. Urfolksdeklarationen anger en miniminivå för hur urfolksfrågorna bör behandlas i de olika länderna, även om deklarationen inte är juridiskt bindande. Deklarationens tyngdpunkt ligger på rätten till självbestämmande och innehåller även skrivningar gällande urfolkens rätt att äga, bruka och kontrollera land, territorier och naturresurser. Rätten till självbestämmande så som den uttrycks i deklarationen innefattar det samiska folkets rätt att fritt avgöra sin ekonomiska, sociala och kulturella utveckling samt kontrollera och besluta över sina egna naturresurser. Sverige har ännu inte implementerat urfolksdeklarationen. Vänsterpartiet anser att de åtgärder och förändringar som berör samerna i möjligaste mån ska beslutas av samernas egna organisationer i urfolksdeklarationens anda i väntan på att Sverige implementerar den.

I proposition 2017/18:287 föreslår regeringen vissa förändringar i Sametingets organisation. Vänsterpartiet står huvudsakligen bakom förslaget. Nedan redogör vi för vår syn på förordnande av ordförande till Sametinget.

Förordnande av ordförande i Sametinget

I dag är det regeringen som förordnar Sametingets ordförande. Ekonomistyrningsverket (ESV) har föreslagit att regeringen inte längre ska förordna ordförande för Sametinget (ESV 2017:6) vilket ett flertal remissinstanser, däribland Sametinget, Sameskolstyrelsen, Statskontoret och partierna Vuovdega/Skogssamerna, Guovssonásti och Sámiid Riikkabello dat/Samelandspartiet ställer sig bakom. Regeringen har dock valt att inte lägga fram något förslag om att regeringen inte längre ska förordna ordförande i Sametinget i den aktuella propositionen. Enligt regeringen talar dock samernas rätt till självstyre i interna frågor starkt för att det inte bör vara regeringen som förordnar ordförande, utan att detta bör ankomma på Sametinget. Förordnande av ordförande i Sametinget är en principiellt viktig fråga och ordföranden har en central funktion i Sametingets plenum. Det bör därför enligt regeringen vara den framtida inriktningen att Sametinget ska förordna ordförande. Regeringen avser att återkomma till frågan som de anser behöver övervägas ytterligare. Vänsterpartiet anser att regeringens skrivning om den framtida inriktningen för Sametingets ordförande är vällovlig. Dock ser vi ingen anledning att dra ut på tiden för ett dylikt beslut. Regeringen bör återkomma med förslag som innebär att Sametinget ska förordna sin ordförande. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Mia Sydow Mölleby (V)

Momodou Malcolm Jallow (V)

Karin Rågsjö (V)

Jessica Thunander (V)

Linda Westerlund Snecker (V)

Maj Karlsson (V)

Jon Thorbjörnson (V)

Vasiliki Tsouplaki (V)

Jessica Wetterling (V)